

Com qui no vol la cosa

El títol d'aquest llibre recorda el de *No demanis llobarro fora de temporada* (Laia, 1987), que va obrir una altra sèrie dels mateixos autors, la del detectiu adolescent Flanagan, integrada ja per deu volums. També recorda els crítics de les manifestacions posteriors a l'onze de març d'enguany, però la primera edició data del 2003 i titllar-lo d'«oportunist» seria erroni. Ho dic perquè sempre que aquests autors publiquen algun llibre —junts o per separat— hi ha crítics que els retrauen qualsevol cosa: que és poc innovadora l'aparició —en una novel·la policíaca— de detectius i *top models*, per exemple. ¿A qui se li acudiria dir que és «poc seriosa» una pel·lícula d'humor o «poc graciós» un drama existencial?

Obvietats al marge, no deixa de ser cridaner el fet que novel·les amb cara i ulls —amb diversos fils argumentals ben travats, varietat de situacions i de personatges, diàlegs hàbils i fulminants...— siguin objecte de menyspreus així; sembla que les vulguen equiparar amb les dolentes que només s'hi assemblen pel fet de ser «de gènere». Àngel Esquius, el detectiu protagonista d'aquesta nova sèrie —pare de família vidu i per tant una mica més gran que el Flanagan—, ha d'investigar les morts del visitador mèdic Ramon Casagrande i de l'adinerat Marc Colmenero, entre altres coses, mentre intenta aclarir la seua vida sentimental amb l'ajuda inestimable de la Flor Font-Roent —una clienta histèrica—, la jove Beth —una companya del treball amb vocacions intrèpides— i la més equilibrada Maria, que prepara una tesi sobre Raymond Chandler. Tots hi estarem d'acord: no és el plantejament més original del món. ¿I què? Ni tan sols ho pretén. És justament gràcies a un sopar d'Àngel amb Maria, cap a la meitat de la novel·la, que els autors ens expliquen per què fan llibres com aquest: en una conversa no gens forçada, a propòsit d'allò que els uneix, tots dos personatges desmunten amb raons ben convinents la distinció entre literatura popular i culta. El fragment és també una declaració d'amor a la bona narrativa policíaca de tota mena; refereix un conegut text de Chandler, *El simple art de matar*, en què aquest rebutja la narració *d'enigma* —iniciada per Poe i sublimada per autors com Conan Doyle o Agatha Christie— i la contraposa amb la pretesa superioritat

Andreu Martín; Jaume Ribera
Amb els morts no s'hi juga
Columna, Barcelona, 2003
504 pàgs.

de la narrativa *negra* —representada pel mateix Chandler o per Dashiell Hammett i amb un major grau de realisme—, un menyspreu que s'hi condemna per simplista, ja que redueix la literatura *d'enigma* a un mer trencaclosques i evidentment no és (tan sols) això. L'enlluernadora seqüència —immillorable com a declaració d'intencions— em va resultar ben familiar, perquè el raonament de Chandler és justament el contrari del que feia un cert argentí en una conferència sobre «El cuento policial» (*Borges oral*, Alianza, 1979). Allà, a més de descriure'ns de manera hilarant la lectura del Quixot que faria un lector aviciat a aquesta narrativa, afirmava que «*el género policial ha decaído mucho en Estados Unidos. El género policial es realista, de violencia, un género de violencias sexuales también. En todo caso, ha desaparecido. Se ha olvidado el origen intelectual del relato policial*». Borges i Chandler, doncs, defensaven prejudicis contraposats. I perdó per l'heretgia, però el punt de vista de Martín i Ribera em sembla l'únic

assenyat: que una cosa no té per què excloure l'altra, que el realisme tan brut com es vulga i l'elaboració d'una trama intel·ligent no són incompatibles. Ho demostra la literatura que ells mateixos practiquen.

Amb els morts no s'hi juga recorda també els textos de Flanagan per la peculiar ironia referencial: a la Flor «només li faltava el Milú per semblar una mena de Tintín transvestit»; i, quan es descobreix que un adúlter copia versos de Martí i Pol, se'l perdona dient que «Si es tracta de lligar, el plagi sembla generalment acceptat». No defensarem que és una obra perfecta: se'ns fa estrany que un personatge valencià de mena es diga Vicenç —i no Vicent—; la resolució del cas de Shakespeare contra Marlowe (Christopher, no Philip) sembla allargassada, com moltes altres coses, i de fet esdevé previsible justament per això; i en una de les seqüències finals, en què Esquius enxampa la infermera Virtudes en una situació diguem-ne compromesa —i poc coherent amb el seu cognom, per seguir amb el gag del llibre—, ella alterna el tractament de «tu» i el de «vostè» sense gaire sentit. Però les peces acaben encaixant amb la mestria habitual, l'humor punyeter com hem pogut veure tampoc hi falta mai —és memorable la referència al Carvalho de Montalbán sense esmentar-lo— i, en fi, ens trobem davant el treball de dos professionals que saben perfectament què fan, sense amagar-se de res ni de ningú. I tot això només en el primer títol de la sèrie, amb uns personatges molt ben dotats per a la vida perdurable... en tots els sentits.

Tant de bo perduren els llibres com aquest, perquè no n'anem precisament sobrants. I perquè, malgrat les aparences i malgrat els qui s'entesten a dir el contrari, ni els «gèneres» són blocs homogenis —rebutjables o elogiables en conjunt— ni l'obra de Martín i Ribera és tan comuna com ens volen fer creure; forma part, més aviat, dels millors exemples d'una pràctica certament estesa, però no tant —ni de manera tan uniforme— com alguns voldrien. És una sort que els mateixos autors, com qui no vol la cosa, ens ho demostrin amb moments tan encertats com aquell àpat chandlerià ple de lucidesa i, sens dubte, de literatura.